

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ
ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ **ÓË** **Κ.Λ.Π. κατά της ΕΛΛΑΔΟΣ**
(Προσφυγή υπ' αριθ. 72270/01)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

10 Φεβρουαρίου 2005

*Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική
υπό τις οριζόμενες στο άρθρο 44 § 2 της Συμβάσεως προϋποθέσεις.
Ενδέχεται να τύχει βελτιώσεων ως προς τη μορφή.*

ΑΚΡΙΒΕΣ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟ

Στρασβούργο, 10-02-2005

[υπογραφή :] / S. NIELSEN /

Γραμματέας του Τμήματος

Στην υπόθεση **ÓË** **κ.λ.π. κατά της Ελλάδος**

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Πρώτο Τμήμα),
συνεδριάζον σε τμήμα, στη σύνθεση του οποίου μετέχουν οι δικαστές :

Λ. ΛΟΥΚΑΪΔΗΣ, *Πρόεδρος,*

Κ.Λ. ΡΟΖΑΚΗΣ,

F. TULKENS,

P. LORENZEN,

N. VAJIC,

D. SPIELMANN,

S.E. JEBENS,

και ο S. NIELSEN, *Γραμματέας του Τμήματος*.

Αφού διασκέφτηκε σε συμβούλιο στις 20 Ιανουαρίου 2005.

Εκδίδει την ακόλουθη απόφαση, η οποία υιοθετήθηκε κατά την ως άνω ημερομηνία:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση εισήχθη δυνάμει της (υπ' αριθ. 72270/01) προσφυγής, την οποία κατέθεσαν κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας 19 Ελληνίδες υπήκοοι («οι προσφεύγουσες»), των οποίων τα ονόματα αναγράφονται στο συνημμένο παράρτημα και οι οποίες προσέφυγαν ενώπιον του Δικαστηρίου στις 7 Ιουνίου 2001 αντιστοίχως δυνάμει του άρθρου 34 της Συμβάσεως για την Προάσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Οι προσφεύγουσες εκπροσωπούνται από τους Δικηγόρους Αθηνών Σ. Τζουβελόπουλο, Α. Μαθιουδάκη και Δ. Τζουβελοπούλου. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους εξουσιοδοτημένους εκπροσώπους του πληρεξουσίου της, Σ. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟ, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και Μ. ΠΑΠΙΔΑ, Δικαστική Αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Οι προσφεύγουσες παραπονούνται ειδικότερα, υπό το πρίσμα του άρθρου 6 § 1 της Συμβάσεως, για τη διάρκεια διαδικασίας διοικητικής φύσεως.

4. Της προσφυγής επελήφθη το Πρώτο Τμήμα του Δικαστηρίου (άρθρο 52 § 1 του Κανονισμού). Στο πλαίσιο αυτού, το τμήμα στο οποίο ανετέθη η εξέταση της υποθέσεως (άρθρο 27 § 1 της Συμβάσεως) συγκροτήθηκε συμφώνως προς το άρθρο 26 § 1 του Κανονισμού.

5. Με την από 25 Σεπτεμβρίου 2003 απόφαση, το Δικαστήριο έκανε μερικώς δεκτή την προσφυγή.

6. Τόσο οι προσφεύγουσες όσο και η Κυβέρνηση κατέθεσαν

εγγράφως παρατηρήσεις επί της ουσίας της υποθέσεως (άρθρο 59 § 1 του Κανονισμού).

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

7. Οι προσφεύγουσες είναι υπάλληλοι του Ιδρύματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΙΚΑ).

8. Στις 28 Νοεμβρίου 1991, οι προσφεύγουσες κατέθεσαν ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών αίτηση, με την οποία ζητούσαν να καταδικαστεί το ΙΚΑ να τους καταβάλει πρόσθετο επίδομα επί του μισθού τους, ύψους 187.434 δραχμών (550 ευρώ).

9. Στις 15 Ιουνίου 1993, το δικαστήριο δικάωσε τις προσφεύγουσες και καταδίκασε το ΙΚΑ να τους καταβάλει ποσά από 174.876 έως 187.434 δραχμές (απόφαση 4477/1993).

10. Στις 20 Δεκεμβρίου 1993, το ΙΚΑ εφεσίβαλε την εν λόγω απόφαση.

11. Στις 30 Σεπτεμβρίου 1996, το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών ακύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση (απόφαση 4002/1996).

12. Στις 30 Απριλίου 1997, οι προσφεύγουσες κατέθεσαν αίτηση αναιρέσεως.

13. Στη συνέχεια, η Βουλή των Ελλήνων υιοθέτησε το Νόμο 2721/1999, ο οποίος απέκλειε την αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας για τις διαφορές των οποίων το οικονομικό αντικείμενο είναι κατώτερο των 500.000 δραχμών και όριζε την ακύρωση όλων των σχετικών δικαστικών διαδικασιών οι οποίες ενδεχομένως εκκρεμούσαν ενώπιον του εν λόγω δικαστηρίου. Το άρθρο 52 § 2 του νόμου αυτού προέβλεπε εντούτοις ότι όσοι είχαν ήδη καταθέσει αιτήσεις αναιρέσεως, διέθεταν προθεσμία εξήντα ημερών από 16 Σεπτεμβρίου 1999 (ήτοι από της ημερομηνίας δημοσιεύσεως του νόμου) προκειμένου να προβάλουν το γεγονός ότι η διαφορά είχε για αυτούς σημαντικές οικονομικές συνέπειες

οι οποίες δικαιολογούσαν τη συνέχιση της διαδικασίας. Οι προσφεύγουσες δεν επωφελήθηκαν της δυνατότητας αυτής.

14. Στις 21 Δεκεμβρίου 2002, η Γραμματεία του Συμβουλίου της Επικρατείας ενημέρωσε τις προσφεύγουσες ότι, με την από 11 Δεκεμβρίου 2000 και υπ' αριθ. 3152 απόφαση, η διαδικασία η σχετική προς την αίτηση αναιρέσεως της αποφάσεως 4002/1996 του Διοικητικού Εφετείου, είχε ακυρωθεί κατ' εφαρμογή των διατάξεων του Νόμου 2721/1999.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΟ

I. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ

15. Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι λόγω της διάρκειας της διαδικασίας παραβιάσθηκε η αρχή της «εύλογης προθεσμίας», όπως προβλέπεται από το άρθρο 6 § 1 της Συμβάσεως, το οποίο ορίζει ότι :

«Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα η υπόθεσή του να δικαστεί δίκαια (...) εντός ευλόγου προθεσμίας από (...) δικαστήριο, το οποίο (...) θα αποφασίσει (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως (...)»

16. Η Κυβέρνηση αντικρούει τον ισχυρισμό αυτό. Προβαίνει σε λεπτομερή και ημερολογιακή ανάλυση της διαδικασίας προκειμένου να αποδείξει ότι κάθε στάδιο αυτής διεξήχθη ταχέως. Αναφέρεται περαιτέρω στην απεργία των δικηγόρων του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, η οποία πραγματοποιήθηκε κατά διαστήματα από 23 Ιανουαρίου 1989 έως 30 Ιουνίου 1994, γεγονός το οποίο διαφεύγει του ελέγχου των δικαστηρίων. Προσθέτει δε ότι οι προσφεύγουσες δεν επιδίωξαν την επίσπευση της διαδικασίας και εκτιμά ότι τα επιληφθέντα δικαστήρια απεφάνθησαν εντός ευλόγων προθεσμιών.

17. Η περίοδος η οποία πρέπει να ληφθεί υπόψη, είχε ως αφετηρία την 28^η Νοεμβρίου 1991, ημερομηνία κατά την οποία επελήφθη της υποθέσεως το Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών, και έληξε στις 11 Δεκεμβρίου 2000, με την πράξη 3152/2000 του Συμβουλίου της Επικρατείας. Διήρκεσε, επομένως, εννέα έτη και δεκατρείς ημέρες, για τρεις βαθμούς δικαιοδοσίας.

18. Το Δικαστήριο υπομινύσκει ότι ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας μιας διαδικασίας εκτιμάται αναλόγως των περιστάσεων της υποθέσεως και λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων, τα οποία έχουν διαμορφωθεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου και ειδικότερα της πολυπλοκότητας της υποθέσεως, της συμπεριφοράς του προσφεύγοντος και της συμπεριφοράς και ευθύνης των αρμοδίων αρχών, ως και των συνεπειών της διαφοράς για τους ενδιαφερομένους (βλ., μεταξύ πολλών άλλων, *Frydlender κατά της Γαλλίας* [GC], n^ο 30979/96, § 43, CEDH 2000-VII).

19. Το Δικαστήριο έχει κατ' επανάληψη εκδικάσει υποθέσεις παρόμοιες με την παρούσα υπόθεση και έχει διαπιστώσει την παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Συμβάσεως (βλ. προρρηθείσα υπόθεση *Frydlender*).

20. Αφού μελέτησε όλα τα στοιχεία τα οποία του υπεβλήθησαν, το Δικαστήριο φρονεί ότι η Κυβέρνηση δεν εξέθεσε κάποιο περιστατικό ή επιχείρημα το οποίο θα του επέτρεπε να καταλήξει σε διαφορετικό συμπέρασμα στην προκειμένη περίπτωση. Λαμβάνοντας υπόψη τη σχετική νομολογία του, το Δικαστήριο εκτιμά ότι στην παρούσα υπόθεση η διάρκεια της επίμαχης διαδικασίας είναι υπερβολική και δεν ανταποκρίνεται στην περί «ευλόγου προθεσμίας» επιταγή.

Επομένως, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Συμβάσεως.

II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ

21. Το άρθρο 41 της Συμβάσεως ορίζει ότι:

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Συμβάσεως ή

των Πρωτοκόλλων αυτής, και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους δεν επιτρέπει ειμή την ατελή επανόρθωση των συνεπειών της παραβίασεως αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εν ανάγκη, στο αδικηθέν μέρος δικαία ικανοποίηση.»

A. Υλική ζημία και ηθική βλάβη

22. Για υλική ζημία, οι προσφεύγουσες ζητούν την απόδοση του ποσού το οποίο αποτελούσε αντικείμενο της αγωγής τους ενώπιον των εσωτερικών δικαστηρίων, ήτοι 550 ευρώ εκάστη, προσαυξημένο βάσει του ρυθμού πληθωρισμού για τη συγκεκριμένη περίοδο, ήτοι εν συνόλω 1.892 ευρώ εκάστη. Επικουρικώς, ζητούν να τους καταβληθεί το ποσό το οποίο αποτελούσε αντικείμενο της αγωγής τους ενώπιον των εσωτερικών δικαστηρίων, εντόκως από της καταθέσεως της αγωγής τους έως σήμερα, ήτοι εν συνόλω 2.574,53 ευρώ εκάστη. Επισημαίνουν δε ότι εάν η διαδικασία δεν είχε καθυστερήσει τόσο, το Συμβούλιο της Επικρατείας δεν θα είχε δεσμευθεί από το Νόμο 2721/1999 και θα τους είχε αναμφιβόλως επιδικάσει τα εν λόγω ποσά. Για ηθική βλάβη, ζητούν 2.347,76 ευρώ εκάστη.

23. Η Κυβέρνηση επισημαίνει ότι δεν υφίσταται αιτιώδης σύνδεσμος ανάμεσα στην επικαλούμενη υλική ζημία και στη διάρκεια της διαδικασίας. Επισημαίνει, περαιτέρω, ότι και μόνον η διαπίστωση παραβίασεως θα συνιστούσε επαρκή δικαία ικανοποίηση για την επανόρθωση της ηθικής βλάβης των προσφευγουσών.

24. Το Δικαστήριο συμμερίζεται την άποψη της Κυβερνήσεως όσον αφορά το αίτημα των προσφευγουσών σχετικώς προς την υλική ζημία. Υπομιμνήσκει, στο σημείο αυτό, ότι απέρριψε ως αβάσιμη την αιτίαση των προσφευγουσών όσον αφορά το δικαίωμά τους στο σεβασμό της περιουσίας τους (*Βασιλάκη κ.λ.π. κατά της Ελλάδος* (déc.), n° 72270, 29 Αυγούστου 2002). Επομένως, δεν δικαιολογείται επιδίκαση αποζημιώσεως για το λόγο αυτό.

25. Το Δικαστήριο εκτιμά, ωστόσο, ότι η παράταση της επίμαχης διαδικασίας πέραν της «ευλόγου προθεσμίας» προξένησε στις προσφεύγουσες βεβαία ηθική βλάβη, η οποία δικαιολογεί την επιδίκαση αποζημιώσεως. Αποφαινόμενο κατά δίκαια κρίση, συμφώνως προς το άρθρο 41 της Συμβάσεως, το Δικαστήριο επιδικάζει από κοινού στις προσφεύγουσες 28.500 ευρώ για το λόγο αυτό, συν οιοδήποτε ποσό ήθελε οφείλεται ως φόρος.

B. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

26. Οι προσφεύγουσες ζητούν 1.011 ευρώ εκάστη για τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη που πραγματοποίησαν ενώπιον των εσωτερικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου, βάσει παραστατικών.

27. Η Κυβέρνηση φρονεί ότι οι σχετικές αξιώσεις των προσφευγουσών είναι υπερβολικές. Επισημαίνει δε ότι δεν πρέπει να επιδικασθεί η δικαστική δαπάνη στην Ελλάδα, και ότι το ποσό το οποίο θα επιδικασθεί για τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη που πραγματοποιήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου, δεν πρέπει να υπερβαίνει συνολικά τα 1.000 ευρώ.

28. Κατά την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η επιδίκαση εξόδων και δικαστικής δαπάνης, συμφώνως προς το άρθρο 41, προϋποθέτει ότι αποδεικνύονται πραγματικά, αναγκαία και, επίσης, εύλογα (*Ιατρίδης κατά της Ελλάδος* (δίκαια ικανοποίηση) [GC], n^ο 31107/96, § 54, CEDH 2000-XI).

29. Όσον αφορά τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη που πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα, για τα οποία έχει προσκομισθεί απόδειξη, το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι είναι δυνατόν η μεγάλη διάρκεια μιας διαδικασίας να έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των εξόδων και της δικαστικής δαπάνης του προσφεύγοντος ενώπιον των εσωτερικών δικαστηρίων και ότι αρμόζει, επομένως, να λαμβάνονται υπ' όψη (βλ., μεταξύ άλλων, *Caruano κατά της Ιταλίας*, απόφαση από 25 Ιουνίου 1987, série A n^ο 119-A, σελ. 15, § 37). Εξ άλλου, το Δικαστήριο δεν διακρίνει κάποιο λόγο για

τον οποίο θα έπρεπε να αμφιβάλλει περί του αναγκαίου χαρακτήρα των σχετικών προς την ενώπιόν του διαδικασία εξόδων, για τα οποία έχει μάλιστα προσκομισθεί απόδειξη. Λαμβανομένου υπόψη του ευλόγου χαρακτήρα των αιτουμένων ποσών, το Δικαστήριο κάνει δεκτό το αίτημα αυτό εξ ολοκλήρου και επιδικάζει από κοινού στις προσφεύγουσες 19.209 ευρώ για έξοδα και δικαστική δαπάνη σχετικά με την ακολουθηθείσα διαδικασία ενώπιόν του και ενώπιον των εσωτερικών δικαστηρίων, συν οιοδήποτε ποσό ήθελε οφείλεται ως φόρος.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

30. Το Δικαστήριο κρίνει ότι αρμόζει να υπολογισθούν οι τόκοι υπερημερίας επί του επιτοκίου της διευκόλυνσεως οριακού δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τραπέζης, προσαυξανόμενου κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΩΣ,

1. *Κρίνει* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Συμβάσεως.
2. *Κρίνει* ότι
 - α) το διάδικο Κράτος υποχρεούται να καταβάλει από κοινού στις προσφεύγουσες, εντός τριών μηνών από της ημερομηνίας κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί οριστική συμφώνως προς το άρθρο 44 § 2 της Συμβάσεως, τα ακόλουθα ποσά :
 - i. 28.500 ευρώ (είκοσι οκτώ χιλιάδες πεντακόσια ευρώ) για ηθική βλάβη,
 - ii. 19.209 ευρώ (δεκαεννέα χιλιάδες διακόσια εννέα ευρώ) για έξοδα και δικαστική δαπάνη,
 - iii. οιοδήποτε ποσό ήθελε οφείλεται ως φόρος επί των εν λόγω ποσών,

β) από της εκπνοής της προθεσμίας αυτής και μέχρι της καταβολής του, το ποσό αυτό θα προσαυξάνεται με απλό τόκο ίσο προς το ισχύον κατ' αυτό το χρονικό διάστημα επιτόκιο της διευκολύνσεως οριακού δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τραπέζης, προσαυξανόμενο κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

3. *Απορρίπτει* το αίτημα περί δικαίας ικανοποίησης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στη Γαλλική γλώσσα, εν συνεχεία κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 10 Φεβρουαρίου 2005 κατ' εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του Κανονισμού.

[υπογραφή]

/ Søren NIELSEN /

Γραμματέας

[υπογραφή]

/ Λουκής ΛΟΥΚΑΪΔΗΣ /

Πρόεδρος

Κατάλογος προσφευγουσών

1. ÓËÈ
2. ÝÈÈ
3. È È È
4. È Æ È
5. È Æ È
6. È È
7. È È
8. È È
9. È È
10. È È
11. È È
12. È È

13. È È
14. È È
15. È È
16. È È
17. È È
18. È È
19. È È

Ακριβής μετάφραση από το συνημμένο υπηρεσιακό έγγραφο στη Γαλλική γλώσσα.

Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ

ΜΑΡΙΑ Π. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ